

بِسْمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حقوق و تعهدات فروشنده و خریدار

در قراردادهای سنتی و قراردادهای الکترونیک

مؤلفان:

سید علی شاه صاحب

فائزه سادات شاه صاحب

انتشارات چتر دانش

سرشناسه	: شاه‌صاحب، سیدعلی، ۱۳۵۶-
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc.
عنوان و نام پدیدآور	: حقوق و تعهدات فروشنده و خریدار در قراردادهای سنتی و قراردادهای الکترونیک/مولفان سیدعلی شاه‌صاحب، فائزه‌سادات شاه‌صاحب.
مشخصات نشر	: تهران: چتر دانش، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری	: ۱۲۱ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۴۱۰-۶۴۷-۴
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۱۶-۱۲۰.
موضوع	: قراردادهای ایران -- Contracts -- Iran
	: قراردادهای الکترونیکی -- ایران
	: Electronic contracts -- Iran
	: معاملات -- قوانین و مقررات -- ایران
	: Transactions -- Law and legislation -- Iran*
شناسه افزوده	: شاه‌صاحب، فائزه‌سادات، ۱۳۸۳-
رده بندی کنگره	: KMH۸۵۸
رده بندی دیویی	: ۳۴۶/۵۵۰۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۹۴۴۶۸۲۷
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیپا	

نام کتاب	: حقوق و تعهدات فروشنده و خریدار در قراردادهای سنتی و قراردادهای الکترونیک
ناشر	: چتر دانش
مؤلفان	: سید علی شاه صاحب- فائزه سادات شاه صاحب (دانش آموخته دانشگاه آزاد ورامین پیشوا)
ویراستار	: فائزه سادات شاه صاحب
نوبت و سال چاپ	: اول- ۱۴۰۲
شمارگان	: ۱۰۰۰
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۴۱۰-۶۴۷-۴
قیمت	: ۱۱۰۰۰۰ تومان

فروشگاه مرکزی: تهران، میدان انقلاب، خ منبری جاوید(اردیبهشت شمالی)، پلاک ۸۸

تلفن مرکز پخش: ۶۶۴۹۲۳۲۷ - تلفن فروشگاه کتاب: ۶۶۴۰۲۳۵۳

پست الکترونیک: nashr.chatr@gmail.com

کلیه حقوق برای مؤلف و ناشر محفوظ است.

سخن ناشر

رشته‌ی حقوق با تمام شاخه‌ها و گرایش‌هایش، به‌منزله‌ی یکی از پرطرفدارترین رشته‌های دانشگاهی کشور، تعداد فراوانی از دانشجویان علوم انسانی را به‌خود جلب کرده است؛ دانشجویانی که پس از تحصیل، وارد عرصه‌ی خدمت شده و در مناصب و جایگاه‌های گوناگون به ایفای وظیفه مشغول می‌شوند. منابعی که در دانشکده‌های حقوق، مبنای کار قرار گرفته و تحصیل دانشجویان بر مدار آن‌ها قرار دارد، در واقع، مجموعه‌ی کتب و جزواتی هستند که طی سالیان متمادی چنان‌که باید تغییر نیافته و خود را با تحولات و نیازهای زمانه هماهنگ نکرده‌اند.

این، درحالی است که نیاز مبرم دانش‌پژوهان به مجموعه‌های پربار و سودمند، امری انکارناپذیر است. به‌این‌ترتیب، ضرورت تدوین کتب غنی و ارزشمند برای رفع نیازهای علمی دانشجویان رشته‌ی حقوق و نیز رشته‌های متأثر از آن، باید بیش از گذشته مورد توجه قرار گیرد؛ کتاب‌هایی که روزآمدی محتوای آن‌ها از یک سو و تناسب آن‌ها با نیاز دانش‌پژوهان از سوی دیگر، مورد توجه و لحاظ ناشر و نویسنده، قرار گرفته باشد.

مؤسسه‌ی آموزش عالی آزاد چتردانش، در مقام مؤسسه‌ای پیشگام در امر نشر کتب آموزشی روزآمد و غنی، توانسته است گام‌های مؤثری در همراهی با دانشجویان رشته‌ی حقوق بردارد. این مؤسسه افتخار دارد که با بهره‌مندی از تجربیات فراوان خود و با رصد دقیق نیازهای علمی دانشجویان، به تولید آثاری همت‌گمارد که مهم‌ترین دستاورد آن‌ها، تسهیل آموزش و تسریع یادگیری پژوهندگان باشد. انتشارات چتر دانش امیدوار است با ارائه‌ی خدمات درخشان، شایستگی‌های خود را در این حوزه‌ی علمی بیش از پیش به منصفه‌ی ظهور برساند.

فرزاد دانشور

مدیر مسئول انتشارات چتر دانش

سخن نویسنده

«بسم الله الرحمن الرحيم»

«ن و القلم و ما یسطرون» سوگند به قلم و آنچه می‌نویسد.

جایی که خداوند باری تعالی، خالق هستی و آدمی، به قلم و آنچه می‌نویسد، قسم یاد می‌کند نشان‌دهنده ارزش، اهمیت و عظمتی است که خداوند به نویسندگی داده است.

فاش می‌گوییم و از گفته خود دلشادم بنده عشقم و از هر دو جهان آزادم

بندگی خالق هستی و دارم می‌سازد تا به آنچه او خواسته و برایش ارزش نهاده، علاقمند باشم و دست به قلم شوم و آنچه در توان دارم خالصانه ارائه دهم و از خود به یادگار بگذارم.

قبل از این کتاب، سه کتاب دیگر را به مرحله چاپ و نشر رساندم که عبارتند از:

۱- جرم‌انگاری مداخله نظامی عربستان در یمن از دیدگاه حقوق بین‌الملل

۲- ترور شهید حاج قاسم سلیمانی چاپ دوم

۳- ترور جمال قاشقچی شاهد اصلاحات محمد بن سلمان

در پایان از مدیر محترم انتشارات چتر دانش که زحمت چاپ و نشر این کتاب را متحمل شدند، تشکر و قدردانی می‌نمایم.

و افوض امری الی الله، ان الله بصیر بالعباد

سیدعلی شاه‌صاحب / پاییز ۱۴۰۲

فهرست

فصل اول: کلیات و مفاهیم ۱۳

- مبحث اول: کلیات تحقیق ۱۵
- ۱- بیان مسأله ۱۵
- ۲- سؤالات تحقیق ۱۷
- ۳- فرضیه‌های تحقیق ۱۸
- ۴- روش تحقیق و شیوه گردآوری اطلاعات ۱۸
- ۵- پیشینه یا سوابق تحقیق ۱۹
- ۶- ساختار یا سازمان دهی تحقیق ۲۲
- مبحث دوم: مفاهیم و تعاریف ۲۳
- ۱- عقد یا قرارداد ۲۳
- ۲- قراردادهای سنتی ۲۶
- ۳- قراردادهای الکترونیک ۳۳
- ۴- تفسیر قانون ۳۷
- ۵- انحلال قرارداد ۴۰
- ۶- حق فسخ ۴۱
- ۷- حق انصراف ۴۳

فصل دوم: حقوق و تعهدات ناشی از بیع در قراردادهای سنتی .. ۴۵

- مبحث اول: تسلیم کالا و پرداخت ثمن ۴۷
- گفتار اول: تسلیم کالا ۴۷
- بند اول: مفهوم حقوقی تسلیم ۴۹
- بند دوم: قدرت بر تسلیم ۵۰
- بند سوم: ماهیت حقوقی تسلیم ۵۲
- بند چهارم: موضوع تسلیم ۵۳
- بند پنجم: زمان و مکان تسلیم ۵۵

- بند ششم: ضمانت اجرای تسلیم ۵۶
- بند هفتم: آثار حقوقی تسلیم ۵۸
- گفتار دوم: پرداخت ثمن ۶۰
- مبحث دوم: ضمان درک مبیع و ثمن ۶۱
- گفتار اول: ضمان درک مبیع ۶۳
- گفتار دوم: ضمان درک ثمن ۶۴
- مبحث سوم: حق فسخ در قراردادهای بیع سنتی ۶۵
- گفتار اول: خيارات مختص بیع ۶۶
- گفتار دوم: خيارات مشترک ۷۰

فصل سوم: حقوق و تعهدات ناشی از قراردادهای الکترونیک .. ۷۲

- مبحث اول: تعهدات خاص فروشنده در قراردادهای الکترونیک ۷۷
- گفتار اول: اطلاعات شخصی فروشنده در قراردادهای الکترونیک ۷۸
- گفتار دوم: اطلاعات راجع به مورد معامله و شرایط قرارداد در قراردادهای الکترونیک ۸۳
- بند اول: اطلاعات راجع به مورد معامله ۸۴
- بند دوم: اطلاعات لازم در مورد شرایط قرارداد ۸۹
- بند سوم: ماهیت حقوقی «حق انصراف» در قانون تجارت الکترونیک ۹۲
- مبحث دوم: حقوق و تعهدات طرفین در صورت انحلال قرارداد ۹۵
- گفتار اول: فسخ قرارداد الکترونیکی ۹۶
- بند اول: فسخ قرارداد الکترونیکی به استناد خيارات قانون مدنی ۹۶
- بند ۲- فسخ قرارداد به استناد حق فسخ مواد ۳۳ و ۳۴ قانون تجارت الکترونیک ۹۹
- بند ۳- فسخ قرارداد به استناد حق انصراف ماده ۳۷ قانون تجارت الکترونیک ۱۰۱
- بند اول: عدم موجودی کالا یا خدمات ۱۰۶
- بند دوم: انحلال ناشی از تحویل کالای مشابه ۱۰۷

نتیجه ۱۰۹

فهرست منابع ۱۱۵

به نام خداوند جان و خرد
خداوند نام و خداوند جای
خداوند کیوان و گردان سپهر
ز نام و نشان و گمان برتر است

کزین برتر اندیشه برنگذرد
خداوند روزی ده رهنمای
فروزنده ماه و ناهید و مهر
نگارنده برشده پیکر است

حکیم ابوالقاسم فردوسی توسی (۳۲۹- ۴۱۶ هجری قمری).

اگر فقهای عظام در قرن‌های گذشته در کتب ارزشمند خود مسائل مربوط به قراردادهای را در قالب و شکل زمان خود به رشته تحریر درمی‌آوردند، که اکثراً به زبان عربی بود و مورد توجه و اقتباس قانون‌گذار ایران در قانون مدنی و دیگر قوانین قرار گرفت، هم‌اکنون پیشرفت‌های حیرت‌آوری در تمام زمینه‌ها به‌ویژه در زمینه برق و الکترونیک پدید آمده است و این پیشرفت‌ها وسیله‌ای برای استفاده عموم مردم شده است و به تبع آن، قانون‌گذار نیز مقررات مربوط به قراردادهایی که در بستر الکترونیک و یا فضای مجازی تشکیل می‌شود، را وضع نموده است.

قانون تجارت الکترونیک ایران مصوب سال ۱۳۸۲ در راستای توجه به نیاز و استفاده عموم مردم از وسایل الکترونیک برای معاملات و قراردادهای خود می‌باشد. بنابراین به اقتضای زمان می‌طلبد که نویسندگان به سراغ قوانین جدید بروند و برای اکتان خاطر خود، اثری به‌جا بگذارند تا بتوانند مورد استفاده مردم این دوره و زمانه قرار بگیرد. بنا به همین دلایل نویسندگان، با توجه به علاقه وافر بر داشتن آثار حقوقی، پایان‌نامه خود را در جامه و قالبی دیگر (کتاب) ارائه می‌نمایند.

با بررسی و مطالعه قانون تجارت الکترونیک ایران می‌توان به راحتی دریافت که با وجود گذشت ۲۰ سال از عمر این قانون (۱۳۸۲)، هم‌اکنون نیز قسمت‌های زیادی از آن محل بحث و مناقشه است و جا دارد تا حقوقدانان و نویسندگان به قسمت‌های مختلف آن بپردازند. یکی از مسائل قابل توجه در این قانون، حقوق و تعهدات طرفین قرارداد (فروشنده و خریدار) است که در مقایسه با قانون مدنی، مطالب جدید و تعهدات ویژه‌ای را در بر دارد که البته بیشتر این تعهدات، در حمایت از مصرف‌کننده، بر عهده فروشنده گذاشته شده است.

سید علی شاه صاحب - ۱۲/ آبان/ ۱۴۰۲ هجری شمسی.

مقدمه

برای انتخاب موضوع و عنوانی برای پایان‌نامه سعی کردم به موضوعی بپردازم که همگانی باشد و مناسب برای عموم مردم باشد، از لحاظ سروکار داشتن با آن نیز عمومی باشد. به‌عنوان مثال وقوع مباحث مسئولیت مدنی، اتفاقی است یعنی ممکن است در اثر تقصیر یا اهمالی شخصی به دیگری خسارتی وارد شود، بدیهی است به‌طور روزمره هیچ‌کس با مباحث مسئولیت مدنی درگیر نمی‌شود ولی در زمینه قراردادها این نکته متفاوت است. در بحث قراردادها، به‌ویژه قرارداد پرکاربرد و ضروری مثل خرید و فروش، اولاً به‌طور روزمره با آن سروکار داریم. ثانیاً مسأله ای همگانی است چون تقریباً همه مردم در هر روز کالای موردنیاز خود را خریداری می‌کنند. نکته مهم‌تر آن است که استفاده از وسایل الکترونیکی به اشکال مختلف امروزه به قدری رایج و گسترده شده که نمی‌توان، بدون پرداختن به مسائل و مقررات راجع به آن‌ها، به راحتی از کنار آن‌ها گذشت.

در بحث خرید و فروش یا قرارداد بیع هم‌اکنون در کشور ما قوانین متعددی وجود دارد؛ مثل قانون مدنی، قانون تجارت و قانون تجارت الکترونیکی. بنابراین لازم است تا محدوده شمول و حاکمیت هر یک از این قوانین مشخص و متمایز از دیگری شود.

واضح است که پیشرفت علم و تکنولوژی در چند دهه اخیر بی‌نظیر و شگفت‌انگیز بوده است؛ اینترنت، کامپیوتر و گوشی‌های تلفن همراه همه دنیا را به معنی واقعی متحول و دگرگون کرده است. حتی در کشور عزیز ما در همین چند دهه اخیر (مثلاً بیست یا سی سال قبل)، هیچ آشنایی و شناختی نسبت به اینترنت و کامپیوتر و کارایی آن‌ها در بین عموم مردم وجود نداشت. شاید با شیوع بیماری کرونا، دولت‌ها و مردم کشورها برای در امان ماندن از شیوع بیشتر بیماری، به استفاده از فضای مجازی، اینترنت و کامپیوتر روی آوردند و همین مسأله (بیماری کرونا)، با وجود همه تلخی‌هایش و عزیزانی که در اثر ابتلای به آن جان خود را از دست دادند، تا مقدار زیادی باعث شد تا مردم استفاده از این

وسایل و این فضا را آشنا شوند و تمرین کنند.

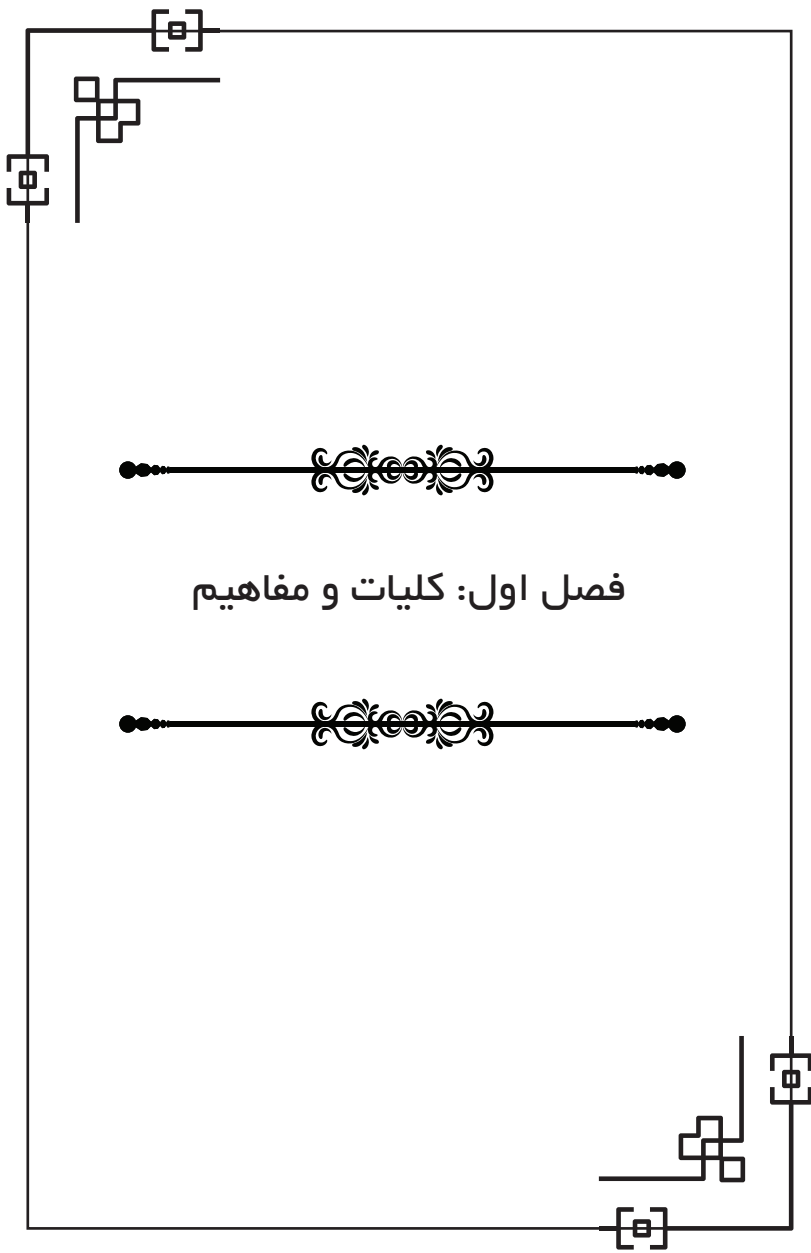
ارزش و اهمیت قراردادهای خریدوفروش در سطح بین‌المللی به‌گونه‌ای است که کنوانسیون سازمان ملل متحد راجع به بیع بین‌المللی کالا در سال ۱۹۸۰ به تصویب رسیده است ولی این کنوانسیون برای چهل‌وسه سال قبل است، زمانی که هنوز در بین عموم مردم و عموم کشورها هیچ خبری از اینترنت و وسایل پیشرفته الکترونیکی نبود و به‌عبارت‌دیگر مربوط به دوران فکس و تلگرام بود و در امکان استفاده از مقررات کنوانسیون ۱۹۸۰ وین برای قراردادهای الکترونیکی بحث و سختی‌های وجود داشت و احساس خلأ قانونی در این زمینه وجود داشت. به همین دلیل و به لحاظ اهمیت و ارزش بسیار زیاد قراردادهای الکترونیکی در سطح جامعه جهانی، در سال ۲۰۰۵ مجمع عمومی سازمان ملل متحد کنوانسیون را راجع به استفاده از ارتباطات الکترونیکی در انعقاد قراردادهای بین‌المللی تصویب کرد تا در سطح بین‌المللی نیز تمامی کاربران، تجار و حتی دولت‌ها بتوانند با وجود مقررات بین‌المللی با سهولت بیشتری از وسایل الکترونیکی استفاده نمایند. کنوانسیون بین‌المللی ۲۰۰۵ را باید اولین کنوانسیون بین‌المللی دانست که به‌طور خاص برای دادوستدهای بین‌المللی و تجارت الکترونیک تنظیم شده است. از لحاظ دامنه شمول، این کنوانسیون استفاده از ارتباطات الکترونیکی را در قراردادهای الکترونیکی بین طرف‌هایی که مرکز تجارت آن‌ها در کشورهای متفاوت با یکدیگر واقع شده باشد، تنظیم می‌کند.

هم‌اکنون به‌طور روزانه مردم با استفاده از اینترنت و وسایل الکترونیکی مثل گوشی تلفن همراه و کامپیوتر خانه بسیاری از نیازمندی‌های خود را برطرف می‌کنند. خریدهای الکترونیکی بخش مهمی از امور مردم را به خود اختصاص می‌دهد و شناخت شیوه‌های خریدوفروش در فضای مجازی برای عموم مردم بسیار بااهمیت و ضروری است. به دلیل همین ضرورت و اهمیت است که قانون‌گذار در سال ۱۳۸۲ با الهام و استفاده از مقررات بین‌المللی و قانون نمونه آنسیترال، قانونی به نام قانون تجارت الکترونیک تصویب نمود تا قراردادهای الکترونیکی را نظم بخشد.

چون مبحث خریدوفروش، قسمت عمده و اصلی «تجارت» را تشکیل می‌دهد، لازم است بحث مقررات حاکم بر خریدوفروش دارای محدوده‌ای شود که جایگاه قانون تجارت ایران مصوب ۱۳۱ نیز به‌خوبی مشخص متمایز باشد. در واقع بحث «خریدوفروش» به سه قانون حاکم (قانون مدنی، قانون تجارت و قانون تجارت الکترونیکی)، در کشور ما ارتباط پیدا می‌کند و لازم است قلمروی شمول هر یک از این قوانین مشخص و متمایز از دیگری شود.

از آنجاکه پرداختن به همه وجوه اشتراک و افتراق این قوانین بسیار گسترده خواهد بود و در قالب «پایان‌نامه» نمی‌گنجد و نیاز به نگارش چند جلد کتاب دارد، بر قسمتی مهم و کوچک از مباحث مشترک این قوانین (قانون مدنی، قانون تجارت و قانون تجارت الکترونیکی)، یعنی حقوق و تعهدات طرفین قرارداد بیع متمرکز می‌شویم و به آن می‌پردازیم.

همچنین با در نظر گرفتن این مطلب که بحث به مسائل مطرح بین عموم مردم اختصاص دارد و نه صنف خاصی (مثل تجار)، بنابراین قسمت اصلی و عمده مباحث این پایان‌نامه فقط مربوط به مطالب، مسائل و مواد قانون مدنی و قانون تجارت الکترونیکی ایران است.

فصل اول: کلیات و مفاهیم

یکی از قراردادهای قدیمی و پرکاربرد، عقد بیع یا همان خریدوفروش است که باوجود قدمت بسیار طولانی هرگز از رونق نیافتاده و همچنان موردنیاز تمام مردم جهان بوده و مورداستفاده قرار می‌گیرد، اما با گذشت زمان و تغییرات متعدد در زندگی بشر و پیشرفت علوم مختلف به‌ویژه علوم مرتبط با الکترونیک و کامپیوتر و تلفن همراه و اینترنت، به اقتضای زمان و به ضرورت، برخی تغییرات در شکل و محتوای برخی از قراردادهای بیع را شاهد بودیم. در این خصوص قراردادهایی که با استفاده از ابزارهای الکترونیک منعقد می‌شوند، به دلیل استفاده جهانی و بسیار زیاد مردم، دارای اهمیت زیادی است و با توجه به اینکه مردم به‌طور خودجوش و فوری از امکانات الکترونیک برای انعقاد قراردادهای مهم مثل خریدوفروش استفاده نمودند، دولت‌ها نیز وظیفه خود دیدند که با وضع مقررات هماهنگ و مناسب، روابط مردم را دارای نظم و نسق قانونی نمایند تا در موارد لزوم و بروز اختلاف در مورد قراردادهای مزبور بتوان با استناد به آن مقررات، اختلاف به وجود آمده را حل‌وفصل نمود.

تجارت الکترونیکی ممکن است متضمن انعقاد یک قرارداد تملیکی موجب انتقال مالکیت کالا، ارائه برخی خدمات، انتقال پول یا اسناد تجاری با استفاده از وسایل الکترونیکی مثل کامپیوتر و یا گوشی تلفن هوشمند باشد. مزایای استفاده از تجارت الکترونیک در قراردادهای داخلی و یا بین‌المللی به‌قدری زیاد و واضح است که عدم توجه به آن موجب از دست رفتن موقعیت‌ها و منافع فراوان و نیز منزوی گشتن در عرصه تجارت جهانی است. بااین‌حال چنانچه قرارداد الکترونیک متضمن خریدوفروش (انتقال مالکیت کالا) و یا خدمات باشد، تعهداتی برای طرفین به وجود می‌آورد که شایسته است موردبحث و بررسی قرار بگیرند.

به‌منظور بررسی حقوق و تعهدات فروشنده و خریدار در قراردادهای سنتی و قراردادهای الکترونیکی و مقایسه آن‌ها، ابتدا به کلیات تحقیق اشاره می‌شود تا محدوده پایان‌نامه و نکات مهم و اصلی پایان‌نامه به‌خوبی مشخص و یادآوری شود.

در این فصل ابتدا در ذیل عنوان کلیات تحقیق به بیان مسأله، سؤالات تحقیق، فرضیه‌های تحقیق، روش تحقیق، پیشینه تحقیق و سازمان‌دهی تحقیق می‌پردازیم. سپس تعریف و مفهوم برخی اصطلاحات حقوقی نظیر عقد یا قرارداد، قراردادهای سنتی، قراردادهای الکترونیک، تفسیر قانون، انحلال قرارداد، حق فسخ و حق انصراف مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد.

مبحث اول: کلیات تحقیق

در این مبحث به ترتیب بیان مسأله موضوع پایان‌نامه، سؤالات تحقیق شامل یک سؤال اصلی و دو سؤال فرعی، فرضیه‌های تحقیق شامل یک فرضیه اصلی و دو فرضیه فرعی، روش تحقیق، پیشینه و سوابق تحقیق و ساختار یا سازمان‌دهی تحقیق، توضیح داده می‌شود.

۱- بیان مسأله

خریدوفروش را می‌توان جزو قدیمی‌ترین قراردادهایی دانست که بشر به‌وسیله آن ساده‌ترین نیازهای خود را برطرف می‌نمود. با گذشت زمان و علی‌رغم پیشرفت‌های شگفت‌آور علوم مختلف، هم‌اکنون نیز از ارزش و اهمیت «قرارداد بیع» کاسته نشده است هرچند که شیوه‌های مختلفی برای خریدوفروش به وجود آمده است.

یکی از مشکلاتی که ممکن است از لحاظ حقوقی در مورد خریدوفروش کالا پیش بیاید آن است که از بین قوانین مختلف کشورمان در خصوص قرارداد بیع، کدام قانون را باید حاکم بر مسأله مورد بحث و مورد اختلاف بدانیم؟ قانون مدنی به‌عنوان قانون مادر با قدمتی بیشتر از سایر قوانین مورد بحث (مصوب ۱۳۰۷) که مواد مربوط به بیع آن جزو قواعد عمومی قراردادهاست، یا قانون تجارت مصوب ۱۳۱۱ که به بحث امور و فعالیت‌های تجاری می‌پردازد و یا قانون تجارت الکترونیک مصوب ۱۳۸۲ که قانونی جدید و حاوی آخرین اراده قانون‌گذار است؟ در همین جا یادآور می‌شود که مباحث مختص به بازرگانان و قواعد خاص

حقوق تجارت، متفاوت از مسائل موردبحث در اینجا و خارج از موضوع این پایان‌نامه است. بنابراین آنچه موردبررسی و مقایسه قرار می‌گیرد، مسائل و مقررات موجود در قانون مدنی و قانون تجارت الکترونیک ایران است.

در قانون مدنی قرارداد بیع یا خریدوفروش به‌عنوان یکی از قراردادهای معین تعریف شده است و اثر قرارداد و سایر مقررات آن آمده است، برخی از مقررات راجع به خریدوفروش، جزو قواعد عمومی قراردادها در شرایط اساسی صحت قراردادها در قانون مدنی در مواد ۱۹۰ به بعد قابل مشاهده است. حقوق و تعهدات طرفین قرارداد یعنی خریدار و فروشنده نیز در مواد مختلف قانون مدنی و در زیر عنوان «بیع» دیده می‌شود؛ مثلاً در ماده ۳۵۰ قانون مدنی یکی از حقوق دارندگان مال مشاع دیده می‌شود یعنی اگر به هر سبب، کسی مال مشاع را به دست آورد (با قرارداد بیع یا به‌موجب ارث)، می‌تواند به همان شکل مشاعی مال خود را بفروشد و یا مال مشاع دیگری را خریداری نماید.

ماده ۳۴۴ قانون مدنی که مقرر نموده: «اگر در عقد بیع شرطی ذکر نشده یا برای تسلیم مبیع یا تأدیه قیمت موعودی معین نگشته باشد، بیع قطعی و ثمن حال محسوب است...» نیز جزو حقوق و تعهدات خریدار و فروشنده است، اما با تصویب قانون تجارت الکترونیک در سال ۱۳۸۲ که بسیاری از قراردادهای خریدوفروش از طریق اینترنت و وسایل کامپیوتری را شامل می‌شود، موارد متعددی از تعهدات خریدار و فروشنده را آورده است که متفاوت از حقوق و تعهداتی است که در مواد قانون مدنی وجود دارند و این مسأله را به ذهن می‌رساند که تا چه اندازه این حقوق و تعهدات با مواردی که در قانون مدنی آمده است قابل جمع است؛ آیا همان حقوق و تعهدات است و یا متفاوت با مقررات قانون مدنی است.

البته در اینکه مقررات این دو قانون متفاوت از یکدیگر هستند تردیدی وجود ندارد ولی سؤال اصلی اینجاست که چگونه و تا چه اندازه‌ای مقررات این دو قانون را می‌توان با یکدیگر جمع نمود. در قانون تجارت الکترونیک برای مصرف‌کننده «حق انصراف» وجود دارد و از لحاظ ماهیت و قلمروی شمول آن

مطالب قابل توجهی وجود دارد که لازم است بررسی و مورد مطالعه قرار گیرد. بسیاری از قراردادهای خرید و فروش که تا چند سال قبل به شکل سنتی یا حضوری انجام می‌گرفت، هم‌اکنون به شکل الکترونیکی انجام می‌شود؛ مثلاً برای خرید یک تلویزیون شما از طریق گوشی تلفن همراه یا کامپیوتر منزل به یک سایت معتبر و شناخته‌شده فروشنده تلویزیون و سایر لوازم خانگی مراجعه می‌کنید و تمام اطلاعات ریز کالای مورد نظر را مشاهده می‌کنید، تصمیم می‌گیرید و اقدام به خرید می‌کنید. حال با توجه به حقوق و تعهدات موجود در قانون مدنی و حقوق و تعهدات موجود در قانون تجارت الکترونیک، این سؤال اساسی مطرح است که کدام یک از مقررات مذکور بر قرارداد حاضر قابل اجراست. آیا به راحتی مقررات این دو قانون در ارتباط با قرارداد الکترونیک قابل جمع و قابل اجراست؟

اگر معتقد باشیم فقط قانون تجارت الکترونیک بر این مورد قابل اجراست به معنی کنار گذاشتن بسیاری از مقررات قانون مدنی و یا اعتقاد به نسخ ضمنی بسیاری از مواد در ارتباط با قرارداد الکترونیک خواهد بود. به عنوان نمونه دیگر، موارد خیار در قانون مدنی است که حدود ۱۰ خیار در ماده ۳۹۶ به بعد قانون مدنی دیده می‌شود و شبیه همین موارد حق فسخ در قانون تجارت الکترونیک ایران دیده می‌شود که لازم است مورد مطالعه و بررسی قرار گیرد تا محدوده عملکرد هر کدام مشخص شود.

۲- سؤالات تحقیق

در این قسمت یک سؤال اصلی و دو سؤال فرعی مطرح گردیده است:
سؤال اصلی: قانون تجارت الکترونیک ایران در قسمت مربوط به تعهدات خریدار و فروشنده چه تغییرات مهمی نسبت به قانون مدنی داشته است؟
سؤالات فرعی:

سؤال فرعی ۱- در تفسیر مقررات قانون تجارت الکترونیک چه تفاوتی با تفسیر مقررات قانون مدنی می‌توان لحاظ نمود؟

سؤال فرعی ۲- در قراردادهای الکترونیکی از چه حق فسخی برای انحلال قرارداد می‌توان استفاده نمود؟

۳- فرضیه‌های تحقیق

با توجه به نحوه طرح سؤالات تحقیق در بالا، به ترتیب فرضیه اصلی و فرضیه‌های فرعی مطرح می‌گردد:

فرضیه اصلی: در قانون تجارت الکترونیک ایران تعهداتی در خصوص معرفی خود فروشنده و کالای مورد معامله و شرایط قرارداد و شرایط فسخ وجود دارد که در قانون مدنی سابقه نداشته است.

فرضیه‌های فرعی:

فرضیه فرعی ۱- چون قانون تجارت الکترونیک ممکن است حاوی عنصر بین‌المللی باشد، مثل زمانی که یکی از طرفین در کشور دیگری است، به‌صراحت قانون، تفسیر باید بین‌المللی باشد.

فرضیه فرعی ۲- در قانون تجارت الکترونیک به‌طور قطعی و غیر قابل اسقاط برای خریدار حق انصراف وجود دارد و در خصوص ماهیت حقوقی آن اختلاف‌نظر وجود دارد.

همانند اکثر رشته‌های علوم انسانی، در این پایان‌نامه از روش تحقیق توصیفی تحلیلی (نظری) استفاده شده است.

۴- روش تحقیق و شیوه گردآوری اطلاعات

همانند اکثر رشته‌های علوم انسانی، در این پایان‌نامه از روش تحقیق توصیفی تحلیلی (نظری) استفاده شده است. در خصوص شیوه گردآوری اطلاعات نیز در این پایان‌نامه از شیوه کتابخانه‌ای (مطالعه منابع مکتوب و موجود)، استفاده شده است.

ابزار گردآوری اطلاعات در شیوه کتابخانه‌ای، فیش است و به‌وسیله فیش‌برداری از منابع مختلف، اطلاعات جمع‌آوری می‌شود.

۵- پیشینه یا سوابق تحقیق

با توجه به این مطلب که قوانین داخلی موردبررسی و مقایسه، قانون مدنی و قانون تجارت الکترونیک ایران است و به عبارت دیگر شامل مباحث و مسائل قانون تجارت ایران (مصوب ۱۳۱۱) نمی‌شود، در خصوص سوابق یا پیشینه تحقیق نیز فقط دودسته از تحقیقات در این زمینه مدنظر بوده و موردبحث و بررسی قرار می‌گیرند؛ مطالعات و تحقیقات راجع به حقوق و تعهدات خریدار و فروشنده در قانون مدنی و دسته دوم مطالعاتی که در خصوص قانون تجارت الکترونیک وجود دارد که در حد مطالعه اجمالی به برخی از این موارد اشاره می‌شود:

دکتر سید حسن امامی؛ حقوق مدنی، جلد اول، چاپ هشتم که به‌عنوان یک کتاب مرجع مورد استفاده عموم حقوقدانان قرار می‌گیرد و احکام بیع به‌طور مفصل در این کتاب وجود دارد و البته قدیمی است و نوشته شده در دی‌ماه سال ۱۳۳۴ می‌باشد. قسمت مرتبط با این پایان‌نامه در این کتاب مبحث مربوط به خيارات است که می‌توان از نظرت این حقوقدان بنام و مشهور استفاده نمود و البته فقط در خصوص قراردادهای سنتی است.

دکتر ناصر کاتوزیان؛ قانون مدنی در نظم حقوقی کنونی که به‌طور مختصر و مفید به شرح و توضیح مواد قانون مدنی پرداخته است که به‌طور متعدد و مکرر در این پایان‌نامه مورد استفاده قرار می‌گیرد و البته فقط در خصوص قراردادهای سنتی است و به لحاظ مرجع و معتبر بودن دارای ارزش و اعتبار ویژه‌ای است.

دکتر ناصر کاتوزیان، دوره عقود معین ۱، معاملات معوض - عقود تملیکی که به‌طور مفصل و بسیار خوب به مقررات بیع و حقوق و تعهدات فروشنده و خریدار در قراردادهای سنتی پرداخته است و به‌عنوان یک کتاب مرجع و معتبر به‌کرات در این پایان‌نامه استفاده خواهد شد. این کتاب نیز به‌عنوان یک کتاب مرجع مورد استفاده قرار می‌گیرد.

دکتر محمدجعفر جعفری لنگرودی، حقوق تعهدات، انتشارات گنج دانش، چاپ چهارم، ۱۳۹۵، این کتاب از آن جهت که به‌طور اختصاصی به حقوق تعهدات

پرداخته است کاملاً مرتبط و قابل استفاده در این پایان‌نامه می‌باشد به‌ویژه اینکه در این کتاب به بحث تعهدات ناشی از عقود بین غایبین پرداخته است و اثری ماندگار از یکی از استادان بزرگ حقوق ایران بوده و منبع بارز و مرجع به حساب می‌آید.

دکتر سید حسین صفایی، قواعد عمومی قراردادها، که به‌عنوان یک کتاب مرجع و معتبر در قسمت‌های مختلف بخصوص در قسمت‌های مرتبط با این پایان‌نامه یعنی موارد مشترک بین قراردادهای سنتی و قراردادهای الکترونیک قابل استفاده است و در این پایان‌نامه استفاده خواهد شد؛ در موارد شرایط اساسی صحت قرارداد، آثار عقد و خيارات در این کتاب دیده می‌شود.

دکتر مهدی شهیدی، حقوق مدنی ۶، به‌طور اختصاصی به قرارداد بیع و شرایط آن پرداخته است و البته همانند منابع قبل به مباحث قراردادهای الکترونیکی نپرداخته است و فقط راجع به حقوق و تعهدات خریدار و مشتری در قراردادهای بیع سنتی است و در موارد لزوم از این مطالب ارزشمند استفاده خواهد شد.

دکتر مهدی شهیدی، مجموعه مقالات حقوقی، انتشارات حقوقدان، در این کتاب که مجموعه‌ای از مقالات این استاد است در اولین مقاله موجود به بحث «تشکیل قرارداد بیع» پرداخته است که قطعاً در ارتباط با این پایان‌نامه است و مورد استفاده قرار خواهد گرفت، ولی از لحاظ قراردادهای بیع الکترونیکی در این منبع مطلب قابل استفاده‌ای نیامده است.

دکتر عبدالله کیایی، التزامات بایع و مشتری قبل و بعد از تسلیم مورد معامله، انتشارات ققنوس، چاپ اول، سال ۱۳۷۶، در این کتاب نویسنده به‌طور مفصل و دقیق به تعهدات طرفین قرارداد در بیع پرداخته است و البته فقط در خصوص قراردادهای خرید و فروش سنتی است و در این کتاب هیچ اشاره‌ای به قراردادهای الکترونیکی ندارد، چون خارج از موضوع این کتاب بوده و در حال به مواردی که قرارداد به‌صورت الکترونیکی منعقد و اجرا می‌شود، اشاره‌ای ندارد.

مقاله‌ای با عنوان «چالش‌های مهم در قراردادهای الکترونیک در حقوق ایران» توسط محسن رستمی و پرویز ساورایی در مجله تحقیقات حقوق خصوصی و